

เทศน์เช้า วันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๕๑

พระอาจารย์สงข มนฺตฺสนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

วันนี้วันครูใช่ไหม ครูคนแรกของเราเห็นพ่อแม่ พ่อแม่เป็นครูคนแรกของเราแล้วออกไปโรงเรียนถึงจะได้ครูที่เป็นครูสอนหนังสือ แต่เวลาเราบวชกันแล้ว พ่อแม่ครูจารย์ เห็นไหม เป็นทั้งพ่อทั้งแม่ทั้งครูบาอาจารย์ในองค์เดียวกันเลย

ถ้าพ่อแม่เป็นครูคนแรกของเรา เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าหนีออกมาจากครอบครัวมา ทั้งพ่อทั้งแม่ เห็นไหม ทำไมทั้งครูมาก่อนล่ะ ทั้งครูมาก่อนแล้วท่านก็ศึกษาของท่านเอง ท่านถึงได้เป็นครูของท่านเองนะ

ครูแท้จริงคือศีลธรรม ถ้าครูที่ไม่มีศีลธรรมจริยธรรมก็เป็นครูโดยแต่ชื่อ แต่ไม่มีความผูกพันไม่เป็นครูที่แท้ใจ ถ้าครูที่แท้มันมีศีลธรรมจริยธรรม พ่อแม่เนี่ยนะรักลูกรักด้วยไม่มีอามิสสินจ้าง แต่ครูเขามีอามิสสินจ้างของเขา แต่ถ้าครูที่ดีเขามีอุดมการณ์ของเขา นั่นก็ครูดีจริงๆ นะ นี่มันดีของโลกๆ โลกมีความดีกันเป็นอย่างนี้ แต่ถ้าดีของเรา ดีในธรรมมันดีมากกว่านั้น เห็นไหม

เราเปิดตาพ่อเปิดตาแม่ เห็นไหม พ่อแม่เนี่ยหมกมุ่นอยู่แต่ทางโลก พ่อแม่เนี่ยหมกมุ่นอยู่แต่ทางลูกนะ อยากให้ลูกมีที่ยืนในสังคม อยากให้ลูกเป็นคนดี อยากให้โลกๆ เห็นไหม เขาอยากได้โลกๆ แล้วเราเป็นลูกขึ้นมา พ่อแม่เป็นพระอรหันต์ของลูก แต่ขณะที่เราเปิดตาพ่อตาแม่ เราพาพ่อพาแม่มาวัด เราพาพ่อพาแม่มาเข้าใจในศีลธรรมจริยธรรม เห็นไหม มันเปิดตาใจนะ เปิดตาใจเลี้ยงข้ามภพข้ามชาติ

ดูเทวดาในสมัยพุทธกาล เห็นไหม ในพระไตรปิฎก เวลาตายไปแล้วองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาฉายแสงฉัพพรรณรังสีให้เห็น นี่มีบุญกุศลมาก ได้มีความชื่นใจมาก ตายขณะนั้นไปเกิดเป็นเทวดา เราเกิดมาเป็นเทวดา เราได้มาจากไหนหนอ ได้มาจากไหนนะ สิ่งที่บุญกุศลได้มาจากไหนนะ ได้มาจากองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

พ่อแม่ของเราถ้าเราพาไปวัดไปวา เห็นไหม แล้วเกิดถ้าเขาทำบุญกุศลของเขา แล้วถ้าเกิดหัวใจของเขาด้วยเจตนา ด้วยความบริสุทธิ์ของเขา เขาได้บุญตอบสนองอันนั้น เวลาเขาไปได้ผลสิ่งนั้น เขาจะสิ่งนี้ได้มาจากไหนหนอ ได้มาจากไหนหนอ เห็นไหม ก็ได้มาจากลูกใจ ได้มาจากพวกเราได้จากลูกได้จากเราเปิดตาของใจพาเข้าหาศีลหาธรรม ถ้าพาเข้าหาศีลหาธรรมได้ สิ่งนั้นจะเป็นคุณประโยชน์มาก

เราเลี้ยงพ่อเลี้ยงแม่นะ คุณติ พ่อแม่อยู่ในบ้านในเรือน เราปล่อยทิ้ง พระอรหันต์ในบ้านเราไม่ดูแล เราดูแลเราก็ดูแลด้วยปัจจัยเครื่องอาศัย ถ้าเครื่องอาศัย ชาวโลกเขาก็ยกย่องสรรเสริญ เห็นไหม เป็นลูกที่ดี ลูกนี้เลี้ยงพ่อเลี้ยงแม่ ลูกที่ดี เห็นไหม เวลาจะพลัดพรากจากกันก็ร้องไห้ร้องห่ม เห็นไหม ด้วยการพลัดพราก ด้วยความเสียดอกเสียดใจ

แต่ถ้ามันมีคุณธรรมในหัวใจนะ เวลาพ่อแม่จะสิ้นลม เวลาจะตายไป บอกเลยให้คิดถึงพุทโธนะ ให้คิดถึงพระนะ ให้คิดถึงสิ่งคุณงามความดีนะ สัจธรรมความจริงมันเป็นอย่างนี้ ไม่มีใครไปคัดล้างสิ่งความจริงอันนี้ได้เลย อันนี้เกิดมาทุกคนต้องตายหมด แต่ตายดีหรือตายชั่ว

เราพร้อมผจญกับความป็นจริง ถ้าเราพร้อมผจญกับความป็นจริง อย่างนี้มันเป็นคุณประโยชน์กับเรา นี่เปิดตาของใจ ถ้าตาของใจเห็นสภาวะแบบนี้ละ เราจะไม่ตื่นเต็นไปกับโลกเขา เราจะไม่เป็นเหยื่อของสังคมเลย

สังคมเป็นเหยื่อกัน เห็นไหม เขาหลอกล่อกัน คุณติ คุณเขาหลอกล่อกันด้วยผลประโยชน์ เราก็ไปกินเหยื่อกับเขาเพราะอะไร เพราะความโลภของเรา ความไม่เข้าใจของเรา ถ้าเราเข้าใจแล้วเราจะเป็นเหยื่อล่อของใคร เราก็เห็นสิ่งต่างๆ อย่างนี้ ใ้ฉันนี้เป็นความโลภของเขา เขาต้องการผลประโยชน์จากเรา เห็นไหม เขาก็มาล่อมาหลอกเรา แล้วเราก็ไปเชื่อเขา ไปตามเขาไป

แต่ถ้าเรารู้จักตัวเราเอง เราไม่ไปมีความโลภ ความโกรธ ความหลง ในสิ่งที่มีนเกินกว่าเหตุ เห็นไหม แต่ความปรารถนาของเรา ความต้องการของเรา ความต้องการอะไร ความต้องการความจริงใจ

ความต้องการสิ่งที่ว่ามันเป็นความจริงในหัวใจ เห็นไหม ครูอันนี้สำคัญ เป็นครูสอนตัวเอง อดตา หิ อดตโน นาโถ ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน

ถ้าตนเป็นที่พึ่งแห่งตน ครูของเราที่ชำระ เราเป็นพระของเรา เห็นไหม ศาสตราองค์เอกนี้เป็นครู คนแรกของโลก ศาสตราองค์เอกเพราะท่านสอนใจท่านได้ก่อน ท่านทำหัวใจของท่านให้สิ้นไปจากแรง ขั้บก่อน สิ้นจากแรงขั้บนะ เราไปกันด้วยแรงขั้บกัน ความอยาก ตั้บหาความทะยานอยากด้วยแรงขั้บ

แต่แรงขั้บอันนี้องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกให้เป็นมรรค เป็นมรรคหมายถึงเราสร้าง แต่คุณงามความดี เราสร้างแต่เหตุไ้ เหตุย้อนกลับมาที่คุณงามความดีของเรา เหตุย้อนกลับคุณงาม ความดีเพื่อดี ไม่ใช่ดีเพื่อโลก ดีเพื่อโลก เห็นไหม ดีเพื่อชื่อเสียง ดีเพื่อเกียรติคุณ ดีเพื่อให้เขายกย่องนับ ถือ พรหมจรรย์นี้อยู่เพื่อใคร อยู่เพื่อเราทั้งนั้น แก้กิเลสของเรา ไม่ได้แก้กิเลสของใครหรอก ไม่ต้องไป แก้กั้บถั้บต่าง ๆ

แต่ถ้ารู้จริงขึ้นไปแล้วมันแก้ได้ ถ้ารู้จริงขึ้นไปแล้ว แต่ขณะที่เราจะแก้ขึ้นมา เราจะหาแต่เหตุผล ว่าสิ่งนี้เราจะไปแก้เขาอย่างไร เวลาเราใช้ปัญญาของเรา เห็นไหม ปัญญาอย่างนี้จะไปแก้กั้บถั้บนั้น จะ ไปแก้กั้บถั้บนี้ มันเป็นเรื่องนอก ๆ ใจ มันเลยเข้าไม่ถึงใจใจ เพราะเราคิดจะไปแก้คนอื่นก่อน เราไม่แก้เรา ก่อน

ถ้าแก้เราก่อนแล้วนะ เราแก้เราก่อน เราแก้จากภายใน เห็นไหม พอภายในมันรู้จริงขึ้นมา ข้าง นอกเป็นเรื่องเปลือก ๆ คนรู้จากภายใน ข้างนอกมันนี่เรื่องแก้ไขเมื่อไหร่ก็ได้ถ้าจะแก้ไขนะ แต่ถ้าเราจะ แก้ไขจากภายนอกก่อน มันจะเข้าถึงใจไม่ได้เลย เพราะมันคิดที่เปลือก ไข้อยู่ในเปลือกไข้ เห็นไหม องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกเราเป็นไก่ตัวแรกที่เจาะฟองไข้ไข้วิขาออกมา

เราคิดกันด้วยวิขา คิดกันด้วยฟองของไข้ เราก็ไปคิดว่าจะไปแก้เขาด้วยฟองของไข้ ไปคิด เอา เปลือกไข้กินไม่ได้นะ เขากินแต่เนื้อไข้กัน ไข้ันั้นมันเป็นคุณประโยชน์กับเรา เปลือกไม่เป็น ประโยชน์หรอก ไม่เป็นประโยชน์ ทางโลกเขาเอาไปใช้ประโยชน์ของเขาในอุตสาหกรรมเรื่องของเขา แต่เรื่องของเรา เห็นไหม เรื่องของเรามันต้องย้อนเข้ามาที่เนื้อของใจ

ถ้าเนื้อของใจ เราเข้ามาแก้ของเราก่อน อดตา หิ อดตโน นาโถ ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน ครูคนแรก เห็นไหม องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่พึ่งที่แม่มาก่อน ที่พึ่งที่แม่มาเพื่ออะไร เพื่อค้นคว้าหาตัวเองแล้วกลับไป ไปโปรดพระเจ้าสุทโธทนะก็เป็นพระอรหันต์ สามเณรราหุลก็เป็นพระอรหันต์ ไปโปรดแม่ก็เป็นพระอรหันต์ เป็นพระอรหันต์หมดเลย เพราะเราออกมาก่อนแล้วเราได้ประโยชน์ของเรา เราค่อยกลับไปแก้ไข

ถ้าเราไม่ได้ออกมาก่อนเลย มันกอดคอกันร้องไห้ กอดคอกันอาลัยอาวรณ์ กอดคอกันอยู่ในครอบครัว แล้วก็ตายไปพร้อมกันโดยที่ไม่ได้อะไรติดตัวมาเลย แต่เวลาสละออกไปก็อยู่..เห็นแก่ตัว เห็นแก่ตัว ไม่ได้เห็นแก่ตัวหรอก มันต้องออกแสวงหา สิ่งที่เกิดขึ้นมามันไม่ลอยมาจากฟ้าหรอก คุณงามความดีลอยมาจากฟ้าหรือ?

คุณงามความดีเกิดมาจากเรานะ มีการกระทำของเราเกิดขึ้นมานี้คุณงามความดีเกิดจากที่นี่ แล้วคุณงามความดีจากภายนอก การเสียสละนี้เกิดจากข้างนอก แต่ถ้าใจไม่ยอมเสียสละ เสียสละแต่เปลือก เสียสละแต่ข้างนอก เห็นไหม แต่ถ้าใจมันเสียสละนะ

“ทำบุญร้อยหนพันหนไม่เท่ากับถือศีลบริสุทธิ์หนึ่ง ถือศีลบริสุทธิ์ร้อยหนพันหนไม่เท่ากับเกิดสมาธิหนึ่ง สมาธิร้อยหนพันหนไม่เท่ากับปัญญารอบหนึ่ง”

ปัญญารอบหนึ่งมันเข้าทำลายกิเลสในหัวใจ เห็นไหม ทานร้อยหนพันหน ฟังดี! ฟังดี! ทานร้อยหนพันหน การเสียสละเห็นไหม มันต้องมีความรู้สึกออกมาจากใจ พอมันมีความรู้สึกออกมาจากใจ ใจมันควรแก่การงาน เราไปทำบุญกุศล เราอ้อมอกอ้อมใจของเรา อ้อมอกอ้อมใจมันปกติเข้ามา

ศีลคือความปกติของใจ ถ้าใจปกติขึ้นมา มันก็จะเป็นสัมมาสมาธิอยู่แล้ว แต่เพราะไม่มีสติ ไม่มี การควบคุม ไม่มีการรักษา ไม่มีเหตุ ไม่มีเหตุ..ผลมาจากไหน ถ้ามีเหตุขึ้นมา เหตุมันควบคุมรักษา เหตุมันทำขึ้นมา ผลมันเกิดขึ้นมา พอผลเกิดขึ้นมา ผลของเรา เห็นไหม ถ้าผลของเราเกิดขึ้นมา นี่ย้อนกลับมา

สิ่งที่กลับมาจากภายใน ถ้ากลับมาจากภายใน เราต้องทำของเราขึ้นมาเอง เราต้องนั่งสมาธิ เราต้องภาวนา พ่อแม่ให้มาไม่ได้ ใครก็ให้มาไม่ได้ องค์กรสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็เอาเข้าไปยึดเยียด ในใจของใครไม่ได้ เพียงแต่ว่าปรับความรู้สึกของเรา เห็นไหม

เห็นการกระทำประเพณีวัฒนธรรมให้เราเข้าไปศึกษา เข้าไปศึกษาขึ้นมา คุณ คุณถ้าเราศึกษาขึ้นมา ประเพณีวัฒนธรรมไปไหน ก็ไปความสงบสุขของใจ ถ้าความสงบสุขของใจ ใจมันอยู่ที่ไหน ใจอยู่ที่เรา แล้วเราทำอย่างไร ประเพณีวัฒนธรรมมันเป็นเครื่องชักนำเราเข้ามา แต่ถึงที่สุดแล้วเราต้องข้ามพ้นประเพณีวัฒนธรรมนั้นไป

ประเพณีวัฒนธรรม เห็นไหม ทำบุญต้องทำอย่างนั้น สภาวะแบบนั้น นั้นเป็นศาสนพิธี ต้องมีพิธีกรรมไง เพราะหลอกเด็ก เด็กๆ มันจะทำอะไรมันจะไม่แน่ใจ ฉะนั้นต้องพิธีกรรมก่อน ต้องเริ่มต้นอย่างนี้ก่อน ต้องถือศีลก่อน ต้องถวายทานก่อน ให้ทำเป็นขั้นตอนขึ้นไปก็ได้ทำบุญกุศล เอามือวางเฉยๆ ไม่ได้บุญกุศล

เอามือวางเฉยๆ ได้บุญกุศลมากมายเพราะอะไร เพราะมันมีเจตนา เราเป็นคนมั่นคง เราเป็นคนมีหลักมีเกณฑ์ เห็นไหม เราไม่วอกแวกโลเล คนโลเลนะ จะให้ทำอะไรก็ไม่แน่ใจ ไม่ลงใจเสียที อะไรก็ยั้งเคอะๆ เงินๆ อยู่เห็นไหม แต่ถ้าได้ถวายทาน เอ้อ..ให้แล้ว ให้แล้ว ได้กล่าวคำถวาย นี่เพราะใจมันโลเล เห็นไหม

แต่ถ้าใจเรามั่นคงขึ้นมาแล้ว สิ่งต่างๆ นี่เป็นประเพณี ข้ามพ้นประเพณีไป ถ้าข้ามพ้นประเพณีไป เข้ามาถึงตัวเราเอง ถ้าเข้ามาถึงตัวเราเอง เราจะจริงกับตัวเราเองไหม ถ้าเราจริงกับตัวเราเอง เห็นไหม พิธีกรรมขนาดไหน สวดอ้อนวอนขนาดไหนแล้วก็ต้องนั่งสมาธิภาวนา การนั่งสมาธิภาวนาเพื่ออะไร ก็เพื่อเอาใจของเราไว้เห็นไหม

เราจะเข้าไปหาครูของเรา ถ้าเจอครูของเราเนะ เจอใจของเรา เจอประสบการณ์ใจของเรา มันเกิดมาทุกภพทุกชาติ บุญเพนิวาสนุสติญาณมันจะเห็นอดีตชาติ จุตูปปาตญาณมันจะเห็นการเกิดการตายของจิต จิตมันเกิดมันตาย เห็นไหม มันจะเข้าไปศึกษาเข้าไปค้นคว้า ครูมันจะสอน ธรรมะจะสอนเรา

แล้วนะ ถ้าวิปัสสนาญาณเกิดขึ้น ธรรมะมันจะสอนขึ้นมา มันจะเห็นสภาวะตามความเป็นจริง มันจะ
 สดลสังเวช โอ้อโฮ..ทำไมมันเป็นอย่างนี้ ทำไมชีวิตเป็นอย่างนี้

ถ้าคนเข้ามาถึงจุดนี้แล้วนะ เรื่องปัจจัยเครื่องอาศัย เรื่องจากภายนอกจะไม่มีความหมายเลย ถ้า
 เรื่องปัจจัยภายนอกไม่มีความหมายเพราะมันเป็น เห็นใหม่ ภิกษุเรากินเพื่อการดำรงชีวิต ทางโลกเขา
 กินเพื่อคาม เพื่อเกียรติ ต้องมีเกียรติต้องมีศักดิ์ศรี ต้องมีเชิดหน้าชูตา เห็นใหม่ อย่างนั้นมันจะไม่เชิด
 หน้าชูตา กิเลสมันกินก่อน! กิเลสมันกินเข้าไปจนอิมเลยนะ เรายังไม่ได้ใส่อาหารใส่ปากแม้แต่คำเดียว
 เลยเพราะกิเลสมันกินด้วยศักดิ์ศรี กินด้วยอำนาจวาสนา นี่กิเลสมันอ้วนแล้วนะ เรายังไม่ได้กินเลย

แต่พระเราก่อนจะฉันอาหาร เห็นใหม่ ต้องปฏิสังขารโย อาหารนี่นะมันเป็นของน่าบูด ถ้าเก็บ
 ไว้มันเสียทั้งนั้น เห็นใหม่ ธาตุ ๔ นี่อาศัยวัตถุนี้เข้าไปเจือจางกัน สิ่งที่เจือจางกันไป ถ้ากิเลสมันกิน
 ก่อน เห็นใหม่ มันก็สะท้อนหัวใจ สะท้อนหัวใจกิเลสมันก็ฟุ้งขึ้นไป แล้วจะไปนั่งสมาธิภาวนา เห็น
 ใหม่ เวลานั่งสมาธิภาวนาเราต้องการอะไร

“อาหารอันละเอียด อาหารของใจ” อาหารของใจมันอยู่ที่ไหน เห็นใหม่ การศึกษาธรรมนี่ครู
 สังฆธรรม อริยสัจนี้ตัวครูแท้ๆ เลย จิตนี้กลั่นออกมาจากอริยสัจ จิตนี้มันกลั่นออกมาจากการกระทำ มัน
 เห็นสภาวะแบบนี้มันสะท้อนหัวใจ เห็นใหม่ นี่ครูสอนแล้ว มันเตือนสติแล้ว สติเตือนหัวใจเราแล้ว
 ขนพองสยองเกล้านะ เวลาปัญญามันเกิดขึ้นมันจะแทงหัวใจเรา มันสะท้อนหัวใจไปตลอด สะท้อน
 หัวใจสะท้อนกิเลสใจ

แต่ถ้ากิริยามารยาทสะท้อนหัวใจไม่ได้ สะท้อนหัวใจมันเสียมารยาท ต้องสงบเรียบร้อย สงบ
 เสถียรเรียบร้อยมันก่อกองหินนะ ก่อกองหินมันทับๆ กันไว้ เห็นใหม่ คุณิ เขาสร้างกำแพง เขาสร้างตึกสร้าง
 หิน ก่อกองหินมาเรียงกัน มันมีชีวิตไหม?

แต่หัวใจมันมีชีวิตนะ หัวใจมันมีชีวิต ชาครู้มันมีชีวิต มันมีปัญญาขึ้นมาได้ ปัญญาจะใคร่ครวญ
 เข้ามาในใจของเราแล้วชำระของเรา มันถอดถอนเสี้ยนหนามในใจของเรา เห็นใหม่ ถ้าถอดถอนเสี้ยน

หนามในใจของเรา การถอดถอนเสี้ยนหนามนั่นคือวิธีการ เราจะเป็นครุณะ คนเป็นที่พึ่งแห่งตน แล้ว
ยังเป็นที่พึ่งอาศัยของหมู่คณะ เป็นที่พึ่งอาศัยของสัตว์โลก เป็นที่พึ่งอาศัยเพราะอะไร

เพราะคนรู้จริง เห็นไหม คูตี เขาหาแหล่งน้ำกิน เขาไม่มีน้ำกินน้ำใช้กัน เราเป็นคนขุคบ่อ เราไป
เอาน้ำมาให้เขากิน พอเราขุดออกมาจากใจ ธรรมะออกมา น้ำอมตธรรมมันออกมาจากหัวใจของเรา ไม่
ออกมาจากตู้พระไตรปิฎกหรอก เราไปศึกษาขึ้นมา ตู้พระไตรปิฎกเราก็สงสัย สิ่งต่างๆ เราสงสัยไป
ทั้งหมดละ

แต่ถ้าเกิดกลางหัวใจของเรา น้ำอมตธรรม น้ำคุณธรรมมันออกมาจากหัวใจนะ แล้วเขา
ประพฤติปฏิบัติกัน เขาก็ล้งเลงสงสัย ล้งเลงสงสัยไปหมด แม้แต่พิธีกรรมนะ ทำบุญกุศลนี่ก็ล้งเลงสงสัย
แม้แต่ปฏิบัตินั่งสมาธิภาวนาแล้วล้งเลงสงสัย เคนจงกรมจะเดินอย่างไร นั่งสมาธิภาวนาอย่างไร นี่
เปลือกๆ ทั้งนั้นเลยละ

ประเพณีวัฒนธรรม ประเพณีของการปฏิบัติ เราเป็นพระป่า เห็นไหม ต้องปฏิบัติ ต้องมีทาง
จงกรม ทางจงกรมต้องเอาไว้เดินนะ ทางจงกรมไม่เอาไว้บูชา ทุกอย่างไม่เอาไว้บูชา ต้องเอาไว้เดิน
เดินเพื่ออะไร เดินเพื่อขัดเกลากิเลส เดินเพื่อจะถอดเสี้ยนถอดหนามในหัวใจ

เวลาเดินมันเมื่อยขา มันเมื่อยมันตาคแฉดตาคฝน มันเหนื่อยมันล้า มันเหนื่อยมันล้าก็ควรแก้
การงานไง ต้องนวดต้องไถ คูตี เขาจะปั้นหม้อปั้นไหด้วยดิน เห็นไหม เขาต้องเอาดินมานวดก่อน นวด
จนดินมันจะเข้าที่แล้วเขาถึงจะปั้นหม้อปั้นไหขึ้นมา แล้วเขาจะไปเผาไฟขึ้นมาให้มันใช้สอยประโยชน์

นี่ก็เหมือนกัน เราจะปั้นหัวใจของเรา เราจะทำกำไร เราไม่ควรแก้การงาน ใจไม่อ่อนควรแก้
การงาน มันกระด้าง เคนจงกรม คูตี เขาเดินจงกรมกัน คุณคนเดินจงกรม คูตี นักกีฬาเขาแข่งกันเขาก็เดิน
เร็ว เขาก็เดินเหมือนกัน เขาได้อะไร เขาได้เหรียญทอง

แต่ของเรา เราจะเอาหัวใจของเรา เราเดินของเราขึ้นมา ถ้าใจมันปล่อยมันสบายขึ้นมา เราได้
อริยสัจ เราได้ความจริง เรามีครูสอนเรา มีธรรมะเตือนหัวใจเรา ธรรมะเกิดจากใจแล้วมันจะเตือนหัวใจ
ของเรา นี่พระปฏิบัติเป็นอย่างนี้

ครูบาอาจารย์ถึงให้อยู่ในป่า เห็นไหม ฟังธรรมตลอดเวลา เราอยู่ที่นี่ เราหาครูบาอาจารย์คอยชี้ คอยนำ เห็นไหม ครูบาอาจารย์อยู่ที่ไหน คนจะสอนเราอยู่ที่ไหน พอสอนขึ้นมา ใอนั้นก็ไม่ใช่ นี่ก็ไม่ ชอบใจ เห็นไหม ก็เลสมันต่อต้าน

แต่เวลาเราฟังธรรมตลอดเวลา ธรรมมันเกิดขึ้นมาจากใจ เวลาสภาวะธรรมมันเกิดขึ้นมาในหัวใจ งาม... ไม่รู้ใอนี้อะไร นั่นอะไร ธรรมแท้ๆ เกิดมาจากใจเพราะมันผุดออกมาจากหัวใจ เห็นไหม มัน ตอบสนองมาเลย อริยสังข์เป็นอย่างนั้น ธรรมะเป็นอย่างนั้น นรกสวรรค์สภาวะเป็นอย่างไร มันออกมา จากใจ ออกมาจากใจแล้วเราทำอย่างไร เรามีประโยชน์อะไร เห็นไหม ก็ไปถามครูบาอาจารย์อีก

นี่สภาวะธรรมมันเตือนขึ้นมาให้เราย้อนกลับเข้ามา เห็นอย่างนี้แล้วปัจจัยเครื่องอาศัยจะเป็นเรื่อง ภายนอก ถ้าเราเดินจงกรมนั่งสมาธิภาวนา เราต้องการคุณธรรมในหัวใจนะ สิ่งนี้เครื่องอาศัยนะ อาศัย พอดำรงชีวิตไปเท่านั้นละ แล้วเราทำคุณงามความดีกัน เราจะเป็นครูของเราเอง แล้วใจเราก็จะเป็นครู ของเรา นี่วันนี้นั้นวันครู ให้เราเป็นครูจริงๆ เอวัง